

Овчаренко М. О., Пінський Л. Л., Радченко Т. М.

*Луганський державний медичний університет МОЗ України (м. Рівне),
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця (м. Київ)*

Вираженість та поляризація тривожних розладів у первинно та вторинно переміщених осіб 2014 та 2022 року

За даними ООН, внаслідок широкомасштабної російської агресії практично третина українців стала біженцями, багато людей втратили житло, майно, а найстрашніше — своїх близьких та рідних. Усі ці події є надпотужними стресовими чинниками, які суттєво впливають на показники психічного здоров'я населення, особливо на поширеність та клінічні прояви депресивних розладів.

Загальновідомо, що перша хвиля міграції спостерігалася після подій 2014 року, вона мала відносно регіональний характер, але масштаби міграції внаслідок війни 2022 року є незіставними та драматичними.

Метою нашого дослідження було вивчення особливостей вираженості тривожних розладів у первинно та вторинно внутрішньо переміщених осіб, які протягом останніх років були змушені змінювати своє місце проживання.

Матеріали та методи. Дослідження проводили протягом 2014—2022 років у м. Луганську, Сєвєродонецьку, Дніпрі. Групи дослідження включали медичних працівників, держслужбовців, підприємців, самозайнятих тощо. За допомогою клінічного опитувальника для виявлення та оцінки невротичних станів (К. К. Яхін, Д. М. Менделевич, 1978 рік) встановлювали інтенсивність тривожних розладів.

Група первинно переміщених пацієнтів (2014—2021 років) становила 238 хворих (7 група) з них 145 жінок (60,9 %; 1 група), 93 чоловіки (39,1 %; 2 група). Група вторинно переміщених осіб ($n = 96$; 8 група) включала 62 жінки (64,6 %; 3 група) та 34 чоловіки (35,4 %; 4 група). Група первинно переміщених осіб 2022 року ($n = 52$; 9 група) включала 35 жінок (5 група) та 17 чоловіків (6 група).

Результати. В результаті проведених досліджень ми встановили, що при первинному переміщенні 2014 року в 1 групі ($n = 145$) рівень тривожності у жінок — $3,8 \pm 0,27$ Од вірогідно перевищував цей показник чоловіків ($n = 93$) — $2,9 \pm 0,20$ Од ($p < 0,001$).

При первинному переміщенні 2022 року тривожність пацієнтів була дещо вищою ніж 2014 року, але не мала статистично вірогідних відмінностей. Зокрема, рівень тривожності у пацієнтів загальної первинної групи 2014 року ($n = 238$) становив — $3,4 \pm 0,22$ Од, а показник у пацієнтів загальної первинної групи 2022 року ($n = 52$) — $4,0 \pm 0,33$ Од ($p > 0,1$).

При порівняльному аналізі показників тривожності жінок в первинній групі 2022 року (5 група, $n = 35$) з показниками чоловіків (6 група, $n = 17$) не встановлено вірогідної відмінності тривожності у жінок як порівняти з показниками чоловіків ($4,2 \pm 0,3$ Од та $3,7 \pm 0,39$ Од відповідно; $p > 0,1$).

Аналізуючи показники тривожності в загальній групі вторинно переміщених осіб 2022 року ($n = 96$), виявили, що вона була вірогідно нижчою порівняно із показниками загальних груп первинно переміщених осіб і 2014 року, і 2022 року. Наприклад, рівень тривоги в 8 групі становив $2,3 \pm 0,21$ Од, що в 1,5 раза менше, ніж в 7 групі ($3,4 \pm 0,22$ Од; $p < 0,001$) та в 1,7 раза менший ніж в 9 групі ($4,0 \pm 0,33$ Од; $p < 0,001$). В загальній групі вторинно переміщених осіб 2022 року рівень тривожності у жінок ($2,6 \pm 0,23$ Од) був вірогідно вищим, ніж у чоловіків ($1,8 \pm 0,19$ Од) ($p < 0,001$). Отже, група вторинно переміщених осіб, які вже мали досвід 2014 року, продемонстрували адаптаційні можливості щодо пристосування до нових стресових чинників 2022 року.

Основні висновки дослідження. Після першого переміщення на нове місце проживання спостерігалось підвищення рівня тривожності, більшою мірою — в групі жінок. Повторне вимушене переселення виявило досить цікаву картину: 34 обстежених відносно безпроблемно пережили цю подію, досить швидко адаптувалися на новому місці, працюють, хоча практично всі на певному етапі вживали, або вживають зараз адаптогени, заспокійливі снодійні засоби тощо. А ось інша група — 18 осіб досить складно пережили цю стресову подію, мають серйозні розлади психіки, насамперед афективної сфери, не можуть адаптуватися до нових умов, знайти своє місце в новому житті, звертаються по спеціалізовану медичну допомогу. Відбулася своєрідна поляризація повторних переселенців, причому, більш впевнено себе почувають особи з вищими, а найголовніше — стабільними доходами, з відносно оптимістичними соціальними перспективами, збереженням житлом тощо. Найуразливішою виявилася група осіб, що зазнали суттєвих стресогенних чинників: втрата близьких та рідних, роз'єднання родин, втрата майна, житла, матеріальна нестабільність тощо.